

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

**Sledování nákladů a zdrojů financování ve vybraném
školském zařízení**

Petra Hanzlová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce “Sledování nákladů a zdrojů financování ve vybraném školském zařízení“ je zaměřena na financování základní školy, která je příspěvkovou organizací. Město Lázně Bělohrad je jejím zřizovatelem.

Klíčovou částí práce je detailně zhodnotit a analyzovat finanční zdroje a nákladové položky na konkrétním příkladu Základní školy K. V. Raise, Lázně Bělohrad, okres Jičín a představit další možnosti získávání finančních prostředků pro zajištění jejího řádného fungování.

Na základě odborné literatury, výročních zpráv a účetních výkazů školy je sledováno hospodaření organizace se svěřenými i vlastními finančními prostředky v letech 2012 – 2013, je provedena účetní závěrka za rok 2014 a sumarizován celkový objem transferů, který se škole podařilo ve sledovaných letech získat.

V závěru práce je předložen návrh na změnu systému financování základních škol, který by měl dospět k efektivnějšímu naplňování potřeb základních škol a odstranit rozdíly ve výši přidělovaných prostředků do velikostně srovnatelných škol.

Klíčová slova: dotace, finanční zdroje, náklady, neziskový veřejný sektor, normativy, příspěvková organizace, regionální školství, účetní závěrka, vzdělávání, základní škola

Cíl práce a metodika

Hlavním cílem studie je **analyzovat finanční zdroje a náklady ve vybraném školském subjektu**. Dílčím cílem práce je představení možností a způsobů získávání finančních prostředků do škol a školských zařízení, zohlednění změn ve školské legislativě a zhodnocení dopadů těchto změn na příjmy z různých oblastí. Principy finančního hospodaření jsou sledovány ve vybrané příspěvkové organizaci, konkrétně v Základní škole K. V. Raise, Lázně Bělohrad. Hospodaření školy je podrobně rozebráno za roky 2012 a 2013, a v roce 2014 je sestavena řádná účetní závěrka s vykázaným zlepšeným výsledkem hospodaření.

Metodické zpracování práce je provedeno na základě **kalkulace nákladů, analýzy odborného textu a interních dokladů příspěvkové organizace**. Informace jsou čerpány především z výročních zpráv a účetních výkazů poskytnutých ekonomkou školy.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části je dle **metody studia odborné literatury** objasněno fungování neziskového sektoru a příspěvkových organizací zřizovaných ÚSC. Charakterizováno je též současné školství, vzdělávací soustava, druhy škol a školských zařízení a poskytování základního vzdělávání v ČR. V souladu s principy vzdělávací politiky ČR jsou vymezeny dvě úrovně vzdělávacích programů a vysvětlen systém řízení procesů ve školství. Patřičná pozornost je věnována kapitole financování regionálního školství, jeho legislativním změnám a principům financování škol včetně definice rozpočtu školy jako základního nástroje řízení finančních zdrojů.

Praktická část práce se zaměřuje na financování zvolené základní školy, představení jejích disponibilních finančních zdrojů a nákladů na provoz. Následně je podán přehled o obdržení dotací a provedena účetní závěrka za rok 2014. Dále je rozebráno hospodaření s peněžními fondy, naznačen očekávaný vývoj financí v roce 2015 a navržena změna systému financování škol dle postojů Asociace ředitelů základních škol ČR. Pro zpracování této části práce je využita **metoda deskriptivní, komparativní a matematická**. Prostřednictvím deskriptivní metody je představeno fungování Bělohradské základní školy, detailně popsány lidské a finanční zdroje, které má škola pro svoji činnost k dispozici a dále je popsána aktivní účast ve školních projektech. Metoda komparace zohledňuje změny v hospodaření školy v jednotlivých letech a slouží k porovnání výše transferů ze státního rozpočtu a transferů přidělených od zřizovatele. Matematická metoda je aplikována k výpočtu výsledku hospodaření, ke kalkulaci cen obědů jako zaměstnanecké výhody z FKSP, ke stanovení hrubého rozpočtu mzdových prostředků organizace pro rok 2015 a k nastínění možné změny v oblasti financování základních škol.

Výsledky a závěr

ZŠ K. V. Raise je zřízena jako **jediná základní škola ve městě** a po nákladné rekonstrukci v letech 2002 – 2006 se řadí mezi stavební dominanty města. Kapacita školy je 480 žáků, **ve školním roce 2013/14** navštěvovali školu **402 žáci** a v roce 2012/13 pouze o čtyři méně. Přímou součástí školy je **školní jídelna i školní družina**. Obě školská zařízení jsou žáky hojně využívána a školní družina se dokonce těší většímu zájmu dětí, než je možné kapacitně pojmout. Na škole aktuálně působil **41 zaměstnanec**, z toho **30 pedagogických pracovníků**. Vzdělávání žáků je od roku 2007 realizováno podle **Školního vzdělávacího programu „Vzdělávání pro život“**.

Škola hospodaří jak v režimu hlavní, tak doplňkové činnosti. Pod činnost hlavní spadá poskytování základního vzdělávání a výchova žáků, přičemž je kladen důraz na kvalitu výukového procesu, která se dále odvíjí od výše obdržených příspěvků od zřizovatele a ze státního rozpočtu. Právě tyto dva jmenované zdroje financování mají pro školu největší význam.

Sledované finanční hospodaření základní školy v roce 2013 se od roku 2012 významně nelišilo. Shledán byl pouze nepatrný rozdíl v konečné sumě finančních prostředků, kdy v roce 2013 škola disponovala 20 mil. Kč, kdežto v předešlém roce částkou o 400 tis. Kč nižší. Za hlavní příčinu lze označit **změnu v celkovém počtu žáků školy**, jelikož princip rozpisu a přidělování finančních prostředků od státu probíhá v současné době na základě **tzv. agregovaných normativů**, tj. dle jednotné částky připadající na žáka v určité věkové kategorii vynásobené celkovým počtem žáků školy. **V roce 2012** školu zásadním způsobem ovlivnil **program EU - Peníze školám**, který jí přinesl za dva roky trvání téměř **1,1 mil. Kč**, a díky kterému se podařilo zkvalitnit a zefektivnit vyučování za pomoci individualizované výuky.

Prostředky ze státního rozpočtu, které si základní škola každoročně nárokuje k zajištění nákladů **na přímé vzdělávání**, dostává přidělené prostřednictvím Krajského úřadu Královéhradeckého kraje. KÚ se při výpočtu rozpočtu příspěvkové organizace řídí platnou krajskou soustavou normativů a normativních komponent respektující vyhlášku č. 492/2005 Sb., o krajských normativech. Z důvodu vyšší naplněnosti školy a jejich součástí vykazovala **výše státního příspěvku v letech 2012 – 2014 rostoucí trend**. Ze státního rozpočtu je hrazeno vše, co je uvedeno v § 160 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, zejména pak **mzdy zaměstnanců včetně odvodů na SP a ZP, OON a ONIV**. Právě **částka určená na úhradu ONIV**, která v sobě zahrnuje hlavně náklady na učebnice a učební pomůcky, cestovné žáků na soutěže a výuku plavání, byla **v roce 2012 výrazně nižší**

ve srovnání s bezprostředně následujícími roky. Základní škola dostala přiděleno pouze 175 tis. Kč, kdežto **v letech 2013 i 2014** to byla částka více než **dvojnásobná**. Odchylna pramenila ze **změny na postu ministra školství**, kdy ministerskou funkci v roce 2012 vykonával Josef Dobeš, který na výdaje na učebnice a výukové pomůcky vyčlenil částku nedostatečnou (50 tis. Kč), a škola tak měla co dělat, aby se s nesnadnou situací vypořádala. V roce 2013 došlo s nástupem nového ministra školství Petra Fialy k opětovnému zlepšení situace, škola měla rázem na úhradu ONIV k dispozici přes 350 tis. Kč a s těmito prostředky již vystačila. Jelikož je většina provozních výdajů určena různými závaznými předpisy a normami pro bezpečnost, stojí **výdaje na učebnice** s výjimkou 1. tříd ZŠ, kde jejich poskytnutí ukládá zákon, až **na samém konci žebříčku priorit**. V důsledku toho nákupy učebnic v posledních letech klesaly ještě více, než by odpovídalo reálnému poklesu ONIV na žáka.

Finance nutné **k pokrytí běžných nákladů na provoz** získává škola **od zřizovatele**, tedy Města Lázně Bělohrad. Z příspěvku od města je hrazeno vše, co souvisí s budovou školy, která je majetkem města, s provozem školy a jejím vybavením. Zřizovatel poskytuje Bělohradské základní škole každý rok **nadprůměrné množství finančních prostředků** v porovnání s jinými školami. Díky **nové moderně vybavené budově**, která je zateplená, opatřena novými okny a vytápěna tepelnými čerpadly, má škola **nízké režijní náklady**, což jí staví do obrovské výhody. **Výše provozní dotace** určená primárně k úhradě energií a služeb byla sice **rok od roku nižší**, ale škola i tak dokázala pokrýt nejnutnější náklady a mohla si navíc dovolit **inovaci vybavení**. V roce 2013 byly např. peníze uvolněny na nákup velkokapacitní myčky nádobí do školní jídelny, v roce 2014 byly zakoupeny nové jídelní sety. Provozní dotace však nestačí na úhradu veškerých výdajů souvisejících s provozem, a tak škola musí provozovat i **vlastní činnost**. Tržby jí plynou zejména ze **stravování žáků** a zaměstnanců ZŠ a také z poskytování zájmového vzdělávání ve školní družině.

Základní škole Lázně Bělohrad se díky **pečlivě odváděné práci ředitele školy** podařilo zapojit do různých projektů a čerpat dotace z rozvojových programů vyhlášených MŠMT. Za **úspěšně absolvované projekty ve školních letech 2012/13 a 2013/14** lze považovat již zmiňovaný projekt EU - Peníze školám, Rozumíme penězům, Comenia Script či projekt Žákovský parlament rozvíjející osobnostní a komunikační kompetence žáků, do kterého se ZŠ zapojila jako jediná v kraji. V roce 2014 započala škole účast v zajímavém projektu **EU Dotkněme se budoucnosti**, po jehož plánovaném skončení v roce 2015 přibude na školní projektový účet značný **finanční obnos 280 tis. Kč**. Za to s rozvojovými programy MŠMT vypsanými v letech 2012 a 2013 ZŠ příliš spokojena nebyla

a čerpala pouze z RP Asistent pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním. V roce 2014 byla škola více činná a zajistila si účast hned **v pěti rozvojových programech**, konkrétně se jednalo o RP Zvýšení platů pedagogů, RP Zvýšení platů ve školství, RP Pomůcky pro žáky se zdravotním postižením, RP Další cizí jazyk a pokračoval RP pro Asistenty pedagoga pomáhající žákům se sociálním znevýhodněním.

Základní škola provozovala i **činnost doplňkovou**, která znamenala **zdroje z „podnikatelských“ aktivit** prováděných na základě živnostenského listu a s povolením od zřizovatele. Příjmy z okruhů doplňkové činnosti pramenily zejména z **pronájmu prostor, poskytování hostinské činnosti pro cizí strážníky a vedení různých zájmových kroužků a mimoškolních vzdělávacích aktivit**. Standardně škola vykazuje **výnosy** z této činnosti **v průměrné výši 590 tis. Kč ročně**.

V letech 2012 i 2013 škola předložila **kladný výsledek hospodaření** a nepotýkala se v tomto období ani v minulosti s finančními potížemi. **Za rok 2014** byla sestavena **řádná účetní závěrka** a vykázan **zlepšený výsledek hospodaření**. Škole se povedlo dosáhnout z hlavní činnosti zisku 67,4 tis. Kč a z doplňkové činnosti dokonce 78,9 tis. Kč. Souhrnný výsledek hospodaření ve výši **146,3 tis. Kč** byl následně rozdělen dle rozhodnutí ředitele školy a se souhlasem rady města do dvou určených peněžních fondů. V případě Bělohradské ZŠ platí pravidlo, že škola sama si přerozdělení navrhuje a rada města ho většinou schválí. Do **fondů odměn** byla přidělena částka **100 tis. Kč** a **zbytek** kladného hospodářského výsledku putoval **na účet rezervního fondu**. O čerpání těchto fondů rozhodne v následujícím roce 2015 ředitel organizace, který peníze z účtu rezervního fondu používá obvykle na propagaci školy, některé pomůcky a spoluúčast v projektech a z fondu odměn vyplácí mimořádné odměny.

Dle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů má škola uloženu **povinnost zřizovat Fond kulturních a sociálních potřeb**, do něhož je **odváděno 1 % z vyplacených hrubých mezd**. Zvláštní vyhláškou Ministerstva financí ČR č. 114/2002 Sb. je velmi přísně vymezeno, co lze z fondu hradit. Škola využívá možnosti přispívat svým zaměstnancům i bývalým zaměstnancům (starobním důchodcům) na **obědy, občerstvení při společenských akcích, penzijní připojištění** a vyplácí **odměny při životních jubileích**.

Vývoj financí v ZŠ Lázně Bělohrad **v roce 2015** se očekává **v přibližně stejné struktuře a výši jako v letech předešlých**. Příděl z rozpočtu MŠMT dostane na účet KÚ Královéhradeckého kraje, který **normativním výpočtem** přidělí objem peněz do konkrétních základních škol v kraji, a to dle počtu žáků uvedeného v zahajovacích výkazech. Z ukázkové

kalkulace rozpočtu prováděné s použitím hodnot krajských normativů pro daný rok vplynulo, že pro rok 2015 by měla příspěvková organizace obdržet částku k pokrytí všech nárokových složek platů zaměstnanců v přibližné výši **13,3 mil. Kč**. Právě s tímto principem přidělování státních prostředků odvíjejícím se pouze od celkového počtu žáků na základních školách nesouhlasí **Asociace ředitelů ZŠ ČR**, která již od roku 2006 **usiluje o změnu systému financování regionálního školství**. Její členové se snaží prosadit nový systém financování na základě reálné jednotky výkonu, kterou představuje **třída, v kombinaci s normativem na žáka (cca 30 %)**. Snahou záměru je, aby **učitelé ve více naplněných třídách byli o trochu více, avšak rozumně, odměněni**. S tímto postojem AŘZŠ se plně ztotožňují, protože by znamenal, že by u srovnatelných škol vznikly **minimální rozdíly ve výši přidělovaných prostředků**, a to zejména proto, že návrh pracuje se třídami a počty žáků v jednotlivých ročnících.

Základní škola K. V. Raise, Lázně Bělohrad má **výborné renomé v celém Královéhradeckém kraji** a svým materiálním zázemím se řadí mezi nejlépe vybavené školy kraje. Nezaostává ani v kvalitě pedagogických pracovníků, kteří alespoň jednou ročně využívají možnosti dalšího vzdělávání a účastní se kurzů rozšiřujících jejich odbornou kvalifikaci. Podstatné je, že škola nalézá **maximální podporu u svého zřizovatele**, který nasbírané finanční prostředky v plném rozsahu poskytuje do oblasti školství a vzdělávání, a tím zajišťuje žákům kvalitní poskytování vzdělávacích potřeb. **V posledních třech letech** ale dochází ke **globálnímu poklesu provozní dotace**, ačkoli **vlivem inflace a navyšování DPH provozní náklady školy rychle rostou** (zdražuje se energie i ceny služeb). ZŠ Lázně Bělohrad ale i tak s výší prostředků vystačí a neřeší problém nedostatku financí. Je zřejmé, že vztahy města jakožto zřizovatele a školy jako městem zřízené příspěvkové organizace, jsou vyvážené a bez rozepří. Proslovy o tom, jak **školství, vzdělání a budoucnost dětí je hlavní prioritou města**, se potvrdily a škole se dostává potřebných finančních prostředků k zabezpečení jejího bezproblémového chodu.

Seznam vybraných zdrojů

BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2009. 303 s. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1650-9.

NOVÁKOVÁ, Štěpánka. *Účetnictví příspěvkových organizací*. Vyd. 2. V Praze: Oeconomica, 2005. 96 s. ISBN 80-245-0851-6.

OTRUSINOVÁ, Milana a KUBÍČKOVÁ, Dana. *Finanční hospodaření municipálních účetních jednotek: po novele zákona o účetnictví*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 178 s. C.H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7400-342-4.

PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor - řízení a financování*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 485 s. ISBN 978-80-7357-936-4.

REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010. 188 s. ISBN 978-80-86929-54-5.

VALENTA, Jiří. *Aplikace platových předpisů ve školství k 1. 10. 2012: s komentářem a příklady z praxe*. 5. aktualiz. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-763-8.